

ס' קכו

סעיף ב'

סמ"ק. רא"ש. מרדכי. שו"ע – כשכותבים שלישי, רביעי וחמישי כותבים אותם בכתוב מלא עם יו"ד, אבל שני וששי כותבים בכתוב חסר בלי יו"ד, כי כך זה בתורה.

חלקת מחוקק. בית שמואל – בדיעבד כשר אם כתב מלא חסר או חסר מלא כי הענין לא משתנה.

סעיף ג'

גלגל. שו"ע – ביום ראשון כותב באחד בשבת, כי כך כתוב בתורה "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".
בית שמואל – ולא יכתוב "לשבת" כדי שלא יחשבו שזה יום קודם ושבת נכללת. אבל בחודש כן כותב לחודש פלוני.
פתחי תשובה – ובדיעבד כשר, כי יש לתלות שטעה, שחשב שפרוש "לשבת" הוא כמו "בשבת".

סעיפים ד'-ה'

רבנו פרץ

1. בראש חודש כותבים "ביום אחד לירח פלוני", ובהמשך "בשני ימים לירח פלוני", בשלושה, בארבעה וכו'. **כולם בלשון זכר** עם ה"א בסוף. וכן "באחד ועשרים", "בשנים ועשרים", וכו'.
2. שנים כותבים בלשון נקבה, כגון בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם או חמשת אלפים ושתיים או חמשת אלפים ושלוש וכו'. בלא ה"א לבסוף, וכן אחת עשרה, שתיים עשרה וכו'. עד עשרים, ואז כותב עשרים ואחת, עשרים ושתיים, עשרים ושלוש, כך שמסיים במנין המועט וכו'.
סמ"ק – בין בימים ובין בשנים מעשרים יום ואילך כותבים קודם את המנין הגדול ואח"כ את המנין הקטן: עשרים ואחד יום וכו'.
מרדכי – בימים, מעשרים יום ואילך כותבים קודם את המנין הגדול ואח"כ את המנין הקטן ולא באר מה הדין בשנים.
גלגל – בין בימים ובין בשנים מתחיל במנין המועט קודם, כגון: אחד ועשרים.
טור – בימים מתחיל במנין המועט, ובשנים מתחיל במנין המרובה.
בית יוסף. מהר"י וויל. מהר"י מינצ – בכל זה אין קפידא בדבר.
זרכי משה – אע"פ שכל זה לא מעכב בדיעבד, לכתחילה נוהגים כדברי הטור, שבימים כותבים מנין המועט קודם ובשנים המנין המרובה, וכן הוא בסדר גטין.

יום או ימים

מרדכי – באחדות כותב: "בשני ימים לירח פלוני", "בשלושה ימים לירח פלוני" וכך עד "בעשרה ימים לירח פלוני". מכאן ואילך כותב "יום".
בית יוסף – כל זה לשופרא דמילתא ולא מעכב אם שינה. ויש מקומות שנהגו שעד תשעה עשר כותבים יום ומעשרים ואילך חוזרים לכתוב ימים.
זרכי משה בשם מהר"י וויל. גלגל. מרדכי. סדר גטין – יש לכתוב יום גם מעשרים ואילך.

שו"ע

1. כרבנו פרץ, שבראש חודש יכתוב ביום אחד לירח פלוני [ע"פ תיקון הח"מ והב"ש], כמו הפסוק "ביום אחד לחודש היה דבר ה' אל חגי". **וכ"פ הב"ח**.
המ"א – י"א לכתוב באחד לירח פלוני (מרדכי), כמו הפסוק "באחד לחודש השני בשנה השנית", **וכ"פ נחלת שבעה**. ולכן נמנעים מלתת גט בראש חודש.
ג"ח. חלקת מחוקק. בית שמואל – בעת הצורך כותבים ונותנים בר"ח וכותבים "ביום אחד לירח".
 2. כרבנו פרץ, שהחל מהיום השני יכתוב: "בשני ימים לחודש, בשלושה ימים וכו' לשון זכר עם ה"א בסוף.
המ"א – כמרדכי, עד עשרה ימים בריבוי. מכאן ואילך יכתוב יום: "אחד עשר יום", "שנים עשר יום".
המ"א – בדיעבד אם כתב ימים היכן שצריך לכתוב יום כשר אם כבר ניתן או שזה שעת הדחק.
חלקת מחוקק – ה"ה אם כתב יום היכן שצריך לכתוב ימים, באחדות.
בית שמואל – מעשרים ואילך, ה"ה כתב שראה מקומות שכותבים ימים ורבנו ירוחם והדרכי משה כתבו שכותבים יום. ואין פסול בזה בדיעבד.
 3. **המ"א** – כתב שמונה או שלושה בכתוב מלא או שכתב שני ולא בשני (כגון שני בשבת במקום בשני בשבת או שני ימים לחודש במקום בשני ימים בחודש) או שכתב בר"ת: י"ב, י"ח בחודש, כשר.
בית שמואל בשם הלבוש – גם באלו כשר רק בשעת הדחק או שכבר ניתן הגט.
- כרבנו פרץ, ששנים כותבים בלשון נקבה, כגון: חמשת אלפים ואחת, ושתיים, ושלוש וארבע, אחת עשרה, שתיים עשרה, עשרים ואחת וכו'. לבריאת העולם.

המ"א – בשנים כותבים המנין הגדול קודם ובימים כותבים המנין המועט קודם ואח"כ המרובה: בשלושה ועשרים (כמו ספירת העומר). ואם כתב מנין המרובה מאוחר וקודם המועט בשנים או בימים המרובה קודם כשר. וכן אם כתב לשון זכר במקום לשון נקבה כשר (אפילו לא בשעת הדחק).

חלקת מחוקק – יש להסתפק אם כשר כשכתב אחד במקום אחר.

גית שמואל – אם כתב עשרה ואחת במקום אחת עשרה יש להסתפק אם כשר.

פת"ש – יש לכתוב "חמשים" חסר וכן "שמנים" חסר. ואם כתב מלא כשר.

סעיף ו'

הבנו פראג. רא"ש. תוספות – אם כותב גט ביום שלוש של חודש מלא שהוא גם ראש חודש, למשל בל' בניסן, כותב "**ביום שלוש לירח ניסן שהוא ראש חודש אייר**", וכן בכל ראשי החודשים שהם שני ימים. וביום השני של ראש חודש שהוא א' בחודש הבא יכתוב "**באחד לירח פלוני**".
הוסיף הרא"ש שאין קפידא אם כתב: "ביום ראשון לחודש אייר שהוא יום שלוש לחודש ניסן". כלומר, אין קפידא אם הזכיר תחלה חודש שעבר או חודש הבא.
בספרות כותב רק את החודש החדש ולא את החודש שעבר כדי שלא יחשבו שבאמת נכתב בחודש שעבר והוא מוקדם.

ה"ג. השב"א – חלק על רבנו פרץ והרא"ש והנהיג לכתוב "כך וכך ליום החודש הראשון של חודש פלוני", כלומר, מתחילים למנות מיום ראשון של חודש ולא מיום שני. הטעם לכך, שגם אם יהיה אחר שיחשוב שהמנין הוא מיום שני של ראש חודש, הרי השטר יהיה מאוחר ושטר מאוחר כשר, אבל אם נמנה מיום שני כמו רבנו פרץ והטועה יחשוב שמנו מיום ראשון של ר"ח הרי השטר הוא מוקדם ופסול.

קמ"ק. מרדכי – בגלל הספקות יש למנוע מלכתוב גט באותו יום ולדחות המעשה עד למחרת שלא להכניס ראשו בשום נדנד ספק.

גית יוסף – זו חומרה יתירה ונוהגים לא לחוש לזה.

כתב ביום ראש חודש ולא כתב ביום שלוש לחודש שעבר: תוספות. רא"ש – כשר, כמו שכותבים בכתובות ושטרות ביום ראש חודש ולא צריך לכתוב ביום שלוש לחודש שעבר שהוא ראש חודש פלוני. ויש מחמירים בגט לכתוב יום שלוש לחודש שעבר. וזו חומרה בעלמא ולא מעכב בדיעבד.

שו"ע – פסק את לשון רבנו פרץ. **והוסיפו הח"מ והב"ש את דברי הרא"ש**, שה"ה אם כתב להיפך ביום ראשון לחודש אייר שהוא שלוש של ניסן, כשר. וכן אם כתב רק ראש חודש ולא יום שלוש של החודש הקודם כשר בדיעבד.

ג"ח – אע"פ שבסעי' ד' נפסק ביום א' בחודש כותב "ביום אחד לירח פלוני" וכאן לא נפסק להוסיף את המילה "יום", זה רק שם שיש יום אחד ראש חודש, אבל כשיש שני ימים ר"ח כותב רק "באחד לירח פלוני" כדי שלא ישמע כאילו מדובר ביום ראשון של ראש חודש.

המ"א – כתב כסמ"ק והמרדכי שיש להיזהר ולא לתת גט בשום ראש חודש מפני דקדוק הלשון והספקות. ויש לחשוש לזה אע"כ יש חשש לעיגון. והסביר הח"מ, שביום הראשון לא נותנים אע"כ יש חשש לעיגון וביום השני זה חשש בלבד כמו כשיש יום אחד של ר"ח.

למה לא נותנים גט ביום ראשון של ר"ח? חלקת מחוקק – כי יש מחלוקת בין הרא"ש לרשב"א ולצאת מהמחלוקת לא נותנים. **גית שמואל** – כי צריך לכתוב ביום שלוש לחודש הקודם ועלולים לטעות ולחשוב שהשטר מוקדם.

גית שמואל – הסביר שהרמ"א בודאי לא סובר את חילוק הב"ח בין יום אחד של ר"ח ליומיים, כי אם היה סובר לא היה שום ספק כלל, כשיש יום אחד ר"ח כותבים ביום אחד לחודש פלוני וכשיש יומיים כותבים באחד לחודש פלוני. אלא ע"כ שהוא לא סובר חילוק זה ובגלל שיש ספק אם להוסיף את המילה יום או לא, אז אין לתת כלל גט בר"ח.

סעיף ז'

הבנו פראג. שו"ע – אם השנה מעוברת ויש שני אדרים, יכתוב באדר הראשון "**לירח אדר הראשון**" ובשני יכתוב "**לירח אדר השני**".

חלקת מחוקק. בשם מהר"י מינץ – יש לכתוב "לירח אדר הראשון" וכן "לירח אדר השני".

הדין כשכתב אדר סתם כשהשנה מעוברת

משנה – "קונם יין שאיני טועם... עד ראש חודש אדר: עד ראש חודש אדר הראשון. עד סוף אדר: עד סוף אדר הראשון". (נדרים סג).

גמרא – "אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא. לימא מתני' רבי יהודה היא, דתניא: אדר הראשון, כותב אדר הראשון, אדר שני כותב אדר סתם דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב תיניין (השני)? אמר אביי: אפילו תימא ר"מ, הא דידיע דמעברא שתא. (הברייתא מדברת שידע שהשנה מעוברת ואז לר"מ סתם אדר הוא שני, אבל המשנה מדברת כשלא ידע ואז סתם אדר הוא אדר ראשון לכו"ע).

והתניא (בניחותא): עד ר"ח אדר, עד ראש חודש אדר הראשון. אם היתה שנה מעוברת עד ר"ח אדר השני. מכלל דרישא (בתחילת הברייתא) לאו בשנה מעוברת עסקינן? ש"מ הא דפשיטא ליה דמעברא שתא (ואז כוונתו לאדר שני), הא דלא ידעי". (שם)

הא"ש, ר"ן, רבנו ירוחם, מרדכי, ראב"ד, אגודה – הלכה כרבי יהודה שאדר סתם הכוונה לאדר ראשון. לכן, מי שעומד באדר שני וכותב אדר סתם השטר מוקדם ופסול, כי סתם אדר משמע אדר ראשון, ולכן צריך לכתוב לחודש אדר שני. ובאדר ראשון כותב אדר סתם בין בגטין ובין בשטרות.

המב"ם, ע"פ הבית יוסף, והב"ח – פסק כרבי מאיר שאדר סתם הכוונה לאדר שני.

המב"ם, ע"פ החלקת מחוקק – לרמב"ם היתה גרסא במשנה שבה כתוב "עד סוף אדר": עד סוף אדר שני" וא"כ קושית הגמרא שמא המשנה היא רק לדעת רבי יהודה משמע שבסוף אדר משמע אדר שני. משמע שבאדר סתם גם הרמב"ם מודה שהכוונה לראשון.

המ"א – פסק כרא"ש והר"ן שפסקו כרבי יהודה. לכן אם כתב באדר ראשון אדר סתם הגט כשר, ואם כתב אדר סתם באדר שני פסול משום מוקדם.

ג"ח – חלק על הרמ"א וחשש לדעת הרמב"ם שאדר סתם הכוונה לאדר שני כמו שפסק בהלכות נדרים. ואם כותב בראשון אדר סתם יש לחשוש שמא הוא גט מאוחר ופסול לחלק מהפוסקים.

חלקת מחוקק – דחה את השגתו כי רוב הפוסקים סוברים כרבי יהודה. והאריך להוכיח שאף הרמב"ם סובר כן. ואף הבית שמואל פסק כן.

האם יש חילוק בין אם ידע שהשנה מעוברת או שלא ידע?

תרומת הדשן – אין חילוק. **המב"ם** – אם ידע אז הכוונה לאדר שני.

ג"ח – פסק כרמב"ם.

ש"ך – תמה מדוע לא חשש הרמ"א כלל לשיטת הרמב"ם.

ט"ז, בית שמואל – פסקו כתרומת הדשן וכרמ"א שלא חשש כלל. והסבירו, שיש הבדל בין נדרים שהוא איסור תורה לבין התאריך בגט שגם אם הכוונה לשני זהו גט מאוחר שכשר לרוב הפוסקים, ולכן לא חששו כאן לרמב"ם, וספק דרבנן לקולא.

צורת כתיבת החודשים

תרומת הדשן – לגבי חודש כסלו, יש ספק האם לכתוב כסלו (לשון עברי) או כסליו (ע"פ התרגום), אלא שכותבים חסר ע"פ הפסוק אע"פ שרוב הגט בארמית. והקדמונים נמנעו מלכתוב גט בחודש זה בגלל ספק זה. והכריע תרומת הדשן שיש לכתוב חסר יו"ד, כי הולכים אחר כתב עברי.

לגבי חודש אייר רוב הפוסקים הסכימו לכתוב בשני יו"דים, ובדיעבד יש להכשיר באחת. ואם מצא באותו יום שכתב עם יו"ד אחת חוזר וכותב עם שני יו"דים ואין זה לעז ביי"ד. אבל אם עברו כמה ימים מהנתינה ויצא שם שהיא מגורשת ויהיה זילות של בי"ד אם יכתבו גט אחר, כשר בדיעבד.

סדר גטין – כותבים ניסן, אייר, סיון, תמוז, אלול, תשרי (יו"ד אחת), מרחשון (וא"ו אחת ומילה אחת), כסלו (חסר יו"ד).

מהר"י מולין – צריך לתת ב' גטין באייר מכח ספק אם צריך יו"ד אחת או שתיים, ויש נמנעים לתת גט בחודש זה בגלל הספק.

המ"א – פסק כתרומת הדשן (שכותבים כסלו חסר) וכסדר גטין. ואם כתב באייר יו"ד אחת פסול א"כ זו שעת הדחק. ולכן יש נמנעים מלתת גט באייר אם לא במקום הדחק שאז כותבים גט באייר בשני יו"דים.

חלקת מחוקק, בית שמואל – כתבו ע"פ תרומת הדשן, שאם כתב עם יו"ד אחת את אייר ועבר זמן ויצא שם מגורשת לאשה כשר בדיעבד כדי למנוע את זילות בית הדין. ולדעת מהרי"ל יש לתת באייר ב' גטין מספק, אבל בשו"ע וברמ"א זה לא נזכר כי אין לתת שני גטין אלא מחמת הדחק.

חלקת מחוקק, בית שמואל – אם בדיעבד כתב כסליו מלא, כשר, כמו אם כתב שמונה או שלושה מלא בימים.

פתחי תשובה

1. אם לא כתב שמות החודשים אלא לחודש הא', הב' וכו', כשר, כי זה כתוב בתורה והכל יודעים שמונים מניסן.

2. אם כתב במקום אב, מנחם, כשר, כי כולם יודעים שזה שמו של חודש אב.

3. אם כתב רק חשון גם כשר בדיעבד.

4. אם כתב מר חשון בשתי מילים צ"ע אם כשר. וגם אם כשר, אז אם זה בשתי שורות צ"ע.